

Henryk Rutkowski (Warszawa)

Szlachectwo Piotra Skargi

W najnowszej publikacji Janusza Tazbira poświęconej Piotrowi Skardze czytamy: „[...] Skarga, słusznie uważany przez dawniejszą historiografię za plebejusza (mieszczanina). Jego dziadem był Jan Powęski; tradycja rodzinna wyprowadzała to nazwisko od podwarszawskiej wsi Powązki (Powężki), której Jan miał być współwłaścicielem. W rzeczywistości Powązki (leżące na terenie dzisiejszego cmentarza) stanowiły najpierw własność księcia mazowieckiego, następnie zaś — po 1526 r. — królewskiej. Nie było tam natomiast posiadłości, które mogłyby należeć do szlachty. Stąd też wiele przemawia za tym, iż Powęscy byli kmieściami poddanymi, którzy z Powązek przenieśli się do Grójca. Już w roku 1523 książęta mazowieccy, Stanisław i Janusz, nadali ojcu Piotra Skargi, Michałowi, mieszczaninowi z Grójca, rolę z łąkami oraz prawo budowy młyna. Michał Skarga zajmował się także sprawami sądowymi; podobno ustawiczne procesowanie wyrobiło mu przydomek Skarga, który stał się z czasem nazwiskiem [...]. W 1593 r. rodzony brat Piotra, Franciszek, wystarał się u Zygmunta III Wazy oraz w sejmie o dyplom potwierdzający szlachectwo Skargi, które w świetle tego, co powiedzieliśmy poprzednio, wydaje się raczej wątpliwe”¹.

Szerzej na ten temat wypowiedział się Tazbir w swojej książce, której pierwsze wydanie ukazało się w 1978 r.² Przytoczony pogląd stanowi powtórzenie tezy Aleksandra Czuczynskiego z 1892 r.³ Powtarzając jego ustalenia i przypuszczenia Tazbir dodał nowe informacje, które potwierdzają przynależność rodziny Skargów do mieszczaństwa grójeckiego, a najstarszą z tych wiadomości zawiera cytowane wyżej zdanie o roku 1523.

Przebywanie Skargów w Grójcu można stwierdzić już o parę dziesięcioleci wcześniej. Świadczące o tym wzmianki w księdze radzieckiej miasta Starej Warszawy jednocześnie dowodzą, że Skargowie mieli bliskie związki z mieszczanami warszawskimi. W 1496 r. wystąpił „famosus” Mikołaj Skarga z Grójca, żonaty z Heleną, córką mieszczanina warszawskiego Macieja Rzepki; Helena miała wtedy co najmniej 28 lat⁴. W roku 1513 mieszczanin grójecki, „providus” Michał Skarga, sprzedał warszawskiemu siodlarzowi Waclawowi stojący na przedmieściu Warszawy dom, który miał po żonie⁵. Na podstawie tych wzmianek można przypuszczać, że matka Piotra Skargi nie

¹ J. Tazbir, *Szermierz kontrreformacji — Piotr Skarga*, w: *Pisarze staropolscy. Sylwetki*, t. 2, pod red. S. Grzeszczuka, Warszawa 1997, s. 250 n.

² Id., *Piotr Skarga. Szermierz kontrreformacji*, Warszawa 1978, s. 14–18.

³ A. Czuczynski, *Pochodzenie i rodzina ks. Piotra Skargi Powęskiego*, „Przegląd Powszechny”, IX, 1892, z. 5, s. 187–208. Zob. też recenzję W. Rolnego, „Kwartalnik Historyczny”, 7, 1893, s. 484–486.

⁴ *Księga radziecka miasta Starej Warszawy*, t. I (1447–1527), wyd. A. Wolff, Wrocław 1963, nr 98, 326.

była pierwszą żoną jego ojca Michała oraz że dziadami Piotra ze strony ojca byli Mikołaj Skarga i Helena z domu Rzepka. Rzekomy dziad Piotra, Jan Powęski, nieznany ze źródeł z XV i XVI w., a także odnoszenie początków nazwiska Skarga do osoby Michała muszą być uznane za takie składniki podania rodzinnego, które nie odpowiadają faktom. W tej sprawie jest pewny tylko związek przezwiska (przydomka, nazwiska) ze składaniem skarg.

Dla rozstrzygnięcia kwestii, czy Piotr Skarga miał pochodzenie szlacheckie, duże znaczenie ma jego własna wypowiedź, którą ogłosił w 1955 r. Józef Warszawski⁶. Przy przyjmowaniu do zakonu jezuitów w Rzymie, 2 lutego 1569 r., Skarga został poddany egzaminowi (przesłuchaniu), z którego sporządzono krótką notatkę. W tym zapisie egzaminacyjnym, podpisanym przez kandydata do Towarzystwa Jezusowego, niewątpliwie znalazły się tylko wybrane informacje z tego, co on mówił. O ojcu Piotra zapisano: „P(ate)r vocabatur Michael Scarga, iuris peritus nobilis”. Słowa o doświadczeniu w prawie mogły oznaczać np. to, że Michał Skarga był członkiem rady albo ławy miasta Grójca, a zatem pełnił również funkcje sędziego. Czy tak rzeczywiście było, nie wiemy. Wypowiedź Piotra Skargi, że jego ojciec był szlachcicem, Janusz Tazbir skomentował następująco:

„[...] Skarga, znalazłszy się na obcym terenie, zapragnął być może przydać blasku swej rodzinie. A ponieważ nic czerpał w Rzymie żadnych materialnych korzyści z podawania się za szlachcica (do jezuitów przyjmowano przecież i plebejuszy), więc swej chętności mógł nie uznać za wielkie przewinienie. Jeśli wszelako przyjmiemy, że nawet taką drobną nieściśłość Skarga uważałby za świadome wprowadzenie w błąd zwierzchności zakonnej, to być może czynił to w dobrej wierze. W tradycji rodzinnej mogło mianowicie istnieć silne przekonanie o prawie do herbu, które nie znajdowało aprobaty otoczenia, o czym ewidentnie świadczy wspomniana wyżej tytułatura, występująca w aktach urzędowych”⁷.

Z dwóch przedstawionych możliwości opowiadam się stanowczo za drugą. Nie widzę żadnego powodu, aby w tym wypadku nie odnieść się z zaufaniem do informacji Piotra Skargi. Nie tylko sądzę, że był on przekonany o szlacheckim pochodzeniu swego ojca, lecz także domyślam się, iż wiedział z przekazów rodzinnych, do jakiego rodzaju heraldycznego ojciec należał i w jakiej wsi znajdowała się niegdyś rodzinna własność.

Przeniesienie się szlacheckiej rodziny ze wsi do miasta i wrastanie jej w stan mieszczański nie należało w XV w. do wyjątków, przeciwnie, było przykładem rozpowszechnionego zjawiska. Zwłaszcza na Mazowszu, w krainie drobnej szlachty, było to zjawisko typowe. Znaczna część mieszkańców miast mazowieckich pochodziła ze stanu szlacheckiego, ze szlachty mniej zamożnej i ubogiej. Tacy przybysze ze wsi do miasta przyjmowali prawo miejskie, ale nie tracili przez to szlachectwa, a należąc do stanu mieszczańskiego mogli równocześnie zachować związek ze stanem swego pochodzenia. Stąd trafia się na takie przykłady, jak w 1458 r. w Mszczonowie: „nobilis ac providus Petrus heres de Gurba opidanus mszczonoviensis”. Mieszczanie pochodzenia szlacheckiego korzystali zwykle z sądów miejskich, ale też dość często zwracali się do sądownictwa ziemskiego. Dopiero ustawy z lat 1505, 1550 i późniejsze zakazały szlachcie pod karą utraty klejnotu wykonywania zawodów mieszczańskich⁸. Pierwsza

⁵ *Ibidem*, nr 1031.

⁶ J. Warszawski, *Polonica z rzymskiego kodeksu nowicjuszy Towarzystwa Jezusowego (1565–1586)*, Rzym 1955, s. 82.

⁷ J. Tazbir, *Piotr Skarga*, s. 16.

z tych ustaw nie objęła środkowego i wschodniego Mazowsza, wcielonego do Korony w 1526 r. (formalnie w 1529). Księstwo mazowieckie stało się wtedy województwem (nadal jednak bywało nazywane księstwem), którego odrębności ustrojowo–prawne zaczęły stopniowo się zmniejszać.

Biografowie Piotra Skargi nie zwrócili dotychczas uwagi na artykuł Władysława Semkowicza z 1909 r.⁹ Dla omawianej tu sprawy jest to publikacja ważna, dlatego że podaje pełny tekst wyводу szlachectwa Jana Skargi Czarnolaskiego z 1591 r. (Czuczynski znał ten akt tylko w streszczeniu z 1640 r.). Jan był siostrzeńcem Piotra Skargi, w tym czasie pełnił funkcję sekretarza królewskiego, a wkrótce został także burgrabią krakowskim. Zazwyczaj używał tylko nazwiska Skarga, wziętego po matce; nazwisko ojcowskie pochodziło od nazwy wsi Czarnolas (obecnie Czarny Las), leżącej w powiecie czerskim i w parafii Sobików¹⁰.

Treść wspomnianego aktu, który powstał w wyniku nagany (zaprzeczenia) szlachectwa, jest następująca¹¹. Akcja toczyła się 29 kwietnia 1591 r. przed urzędem grodzkim na zamku w Czersku, w obecności dużej liczby szlachty, która przybyła na roki sądowe ziemskie, te jednak nie mogły się odbyć z powodu choroby podsędka ziemi czerskiej. Jan Skarga z Czarnolasu, naganiony w szlachectwie przez Fabiana Plemińskiego, w celu oczyszczenia się z zarzutu i udowodnienia swego szlachectwa przedstawił sześciu świadków. Zgodnie z wymaganiami prawa wystąpiło po dwóch świadków z trzech rodów: ojca, matki i babki ojczystej. Wszyscy pod przysięgą potwierdzili szlachectwo sekretarza królewskiego. Akt kończy się wymienieniem licznych obywateli (*indigenae*) województwa mazowieckiego, a przede wszystkim ziemi czerskiej, którzy byli obecni podczas przewodu i uznali nienaganność szlachectwa Jana Skargi (spis rozpoczynają nazwiska czterech senatorów).

Jako świadkowie z rodu Czarnolaskich wystąpili: Mateusz Raciborski z Czarnolasu, pisarz ziemski czerski, oraz Prokop Kopański z ziemi warszawskiej, obydwaj będący w trzecim stopniu pokrewieństwa z Janem Skargą. Według ich świadectwa, zawierającego konkretne dane poparte dokumentami majątkowymi, rodzina Czarnolaskich używała herbu Rawicz¹². Dziedzicem we wsi Czarnolas był Piotr, pradziad Jana, natomiast ojciec Jana, Stanisław, posiadał z nadania książąt mazowieckich dobra ziemskie koło Grójca.

Świadcami w sprawie babki ojczystej Jana, Katarzyny Osiemborowskiej herbu Rawicz, żony Tomasza Czarnolaskiego, byli Stanisław i Andrzej Osiemborowscy z powiatu wareckiego ziemi czerskiej. Warto zauważyć, iż w tym akcie to samo nazwisko występuje w trzech różnych formach: Czarnolaski, z Czarnolasu, Czarnolas (ta ostatnia forma — określenie człowieka nazwą miejscową — była jeszcze w XV w. dość rozpowszechniona)¹³.

⁸ K. Tymieniecki, *Procesy twórcze formowania się społeczeństwa polskiego w wiekach średnich*, Warszawa 1921, s. 115–128 (cytowany przykład z 1458 r. na s. 126); S. Gierszewski, *Obywatele miast Polski przedrozbiorowej*, Warszawa 1973, s. 80–94; H. Samsonowicz, *Relacje międzystanowe w Polsce w XV wieku, w: Społeczeństwo Polski średniowiecznej*, t. 2, pod red. S. K. Kuczyńskiego, Warszawa 1982, s. 244–265.

⁹ W. Semkowicz, *Czy Skargowie byli szlachtą?*, „Miesięcznik Heraldyczny”, II, 1909, s. 89–94.

¹⁰ A. Czuczynski, *op. cit.*, s. 203 n.; J. Tazbir, *Piotr Skarga*, s. 257; *Urzędniczy województwa krakowskiego XVI–XVII wieku. Spisy*, oprac. S. Cynarski i A. Falniowska–Gradowska, pod red. A. Gąsiorowskiego, Kórnik 1990, s. 181 nr 944. W naszym tekście podstawą wszystkich informacji o położeniu miejscowości jest *Atlas Historyczny Polski. Mazowsze w drugiej połowie XVI wieku*, pod red. W. Pałuckiego, cz. I–II, Warszawa 1973.

¹¹ W. Semkowicz, *op. cit.*, s. 92–94. Por. W. Dworzaczek, *Genealogia*, Warszawa 1959, s. 80.

¹² A. Boniecki, *Herbarz polski*, Warszawa 1899–1913, t. III, s. 310, nie zna herbu tej rodziny.

Z rodu matki Jana wystąpili Jeżewscy herbu Prus, bracia stryjeczni: Stanisław syn Gabriela, sędziego ziemskiego warszawskiego, oraz Jan syn Marcina. Gabriel i Marcin, którzy w 1591 r. już nie żyli, wcześniej byli współwłaścicielami Jeżewic, Kruszewa i Kruszewka, wsi w powiecie tarczyńskim ziemi warszawskiej¹⁴. Te trzy miejscowości, leżące na południowy zachód od Tarczyna, wchodziły w skład największego zgrupowania własności rodu Prusów. Zgrupowanie to przekraczało południową granicę powiatu tarczyńskiego (zarazem granicę między ziemią warszawską a ziemią czerską) i obejmowało pogranicze powiatu grójeckiego, podchodząc od strony północno-wschodniej pod Grójec¹⁵.

Stanisław i Jan Jeżewscy „publicznie potwierdzili, że wymieniony sekretarz królewski urodził się ze szlachetnej Małgorzaty Skargówny, teraz już zmarłej, herbu Prus, którego to herbu również używają wspomniani Jeżewscy, i że pochodzi z rodu, rodziny i domu dziedzictwa Skargów, przedtem mieszkających we wsi zwanej Powęski w ziemi warszawskiej”¹⁶. Dalej zanotowano, że Jan od młodości używał nazwiska matki, Skarga, zamiast nazwiska ojczystego Czarnolaski.

Jeżewscy wystąpili nie tylko jako świadkowie z rodu matki Jana, lecz także jako świadkowie z rodu jego babki macierzystej. Dając nie wymagane przez prawo oświadczenie dotyczące czwartej genealogii „publicznie potwierdzili, że zmarła szlachetna Anna, żona zmarłego szlachetnego Michała Skargi Powęskiego, matka zaś rzeczonyj Małgorzaty Skargówny Powęskiej, a babka macierzysta wymienionego sekretarza, była urodzenia szlacheckiego, mianowicie ze zmarłego szlachetnego Stanisława Świętka, drugiego z tej samej rodziny i rodu współwłaściciela dziedzictwa rzeczonyj wsi Powęski, leżącej w ziemi warszawskiej, tak samo herbu Prus”¹⁷.

Odkładając na zakończenie problem identyfikacji Powązek, chcę tutaj zwrócić uwagę na nazwiska oraz na herb. Cytowany akt informuje, że i Skargowie, i Świętkowie wywodzili się z tej samej wsi Powązki (różnica Powązki–Powęski nie ma znaczenia). Tak więc obie rodziny musiały mieć to samo nazwisko, Powęski, a odróżniały się przydomkami, do których ograniczono się w życiu codziennym¹⁸. Wprawdzie nie jest znane ze źródeł zestawienie Świętek Powęski, ale wiadomo, iż Ługowscy mieli przydomek Świętek lub Świąszek, a Świątek był jednym z przydomków Czechowskich¹⁹. Traktowanie nazwiska Świętek jako wyłącznie plebejskiego nie ma uzasadnienia.

Herb Prus miał trzy odmiany wyraźnie się różniące od siebie²⁰. Nie wiadomo, której odmiany używali Skargowie Powęscy²¹. Być może poszczególni członkowie tej

¹³ J. S. Bystroń, *Nazwiska polskie*, Warszawa 1993, s. 40 n.

¹⁴ B. Paprocki, *Herby rycerstwa polskiego*, wyd. K. J. Turowski, Kraków 1858, s. 527; A. Boniecki, *op. cit.*, t. IX, s. 61–63; J. Chwalibińska, *Ród Prusów w wiekach średnich*, Toruń 1948, s. 59–62.

¹⁵ J. Chwalibińska, *op. cit.*, s. 44 i mapa B.

¹⁶ „publice recognoverunt, praedictum secretarium Sacrae Regiae Majestatis ex nobili olim Margaretha Skargowna stemmatis Prus, quo etiam stemmate praefati Jezewscy utuntur progenitum esse ex stirpe et familia domoque haereditatis Skargow antecessorum villae dictae Powęski in terra Varsaviensi consistentium”.

¹⁷ „publice recognoverunt, nobilem olim Annam, uxorem nobilis olim Michaelis Skarga Powęski, matrem vero praedictae Margarethae Skargowna Powęska, et aviam ex matre praefati secretarii ex nobili genere esse procreatam videlicet ex nobili olim Stanislawo Swietek altero cohaerede de eadem familia et stirpe haereditatis praedictae villae Powęski in terra Varsaviensi consistentis stemmatis similiter Prus”.

¹⁸ Por. J. S. Bystroń, *op. cit.*, s. 52–59, 64–75.

¹⁹ A. Boniecki, *op. cit.*, t. III, s. 343 n., t. XVI, s. 92. Na Rusi Czerwonej w 1462 r. Andrzej Świątek z Ujazdu, sędzia grodzki lwowski, od dóbr swej żony pisał się Hermanowskim. *Ibidem*, t. VII, s. 270.

²⁰ B. Paprocki, *op. cit.*, s. 525, 528–530.

rodziny wybierali sobie różne formy, tak jak to było u Jeżewskich, którym przysługiwał herb Prus I, ale wspomniany Gabriel pieczętował się Prusem III, a jego rodzony brat Marcin Prusem II²².

Potwierdzenie szlachectwa, które w 1593 r. otrzymał od króla w czasie sejmu Franciszek Skarga Powęski, brat Piotra, nic już nie wnosi do wyjaśnienia początków tej rodziny²³. Na marginesie tego dokumentu nasuwają się uwagi. Zdanie mówiące o tym, iż jako dowód szlachectwa przedstawiono świadectwo wielu obywateli powiatów czerskiego i warszawskiego z akt grodzkich czerskich, niewątpliwie odnosi się do aktu sprzed dwóch lat dla Jana Skargi Czarnolaskiego, chociaż przy tym bezzasadnie zamieniono ziemie na powiaty. Takich błędów podważających wiarygodność przywileju królewskiego jest więcej — mylnie podano nazwisko albo herb żony Franciszka, błędnie zapisano Świętkowska zamiast Świętek. Widać, że dokument sporządzono niestarannie, dlatego występujące w nim odstępstwa od rzeczywistości kładę na karb niechlujstwa, nie zaś nieuczciwych zabiegów. Jeżeli babką ojczystą Franciszka i Piotra Skargów była faktycznie Helena Rzepka z Warszawy, to wskutek tego nadwątlenia szlacheckiej genealogii bracia mieliby trudności z przeprowadzeniem wywodu szlachectwa. W takim razie wygodniej było Franciszkowi powołać się na wywód siostrzeńca, czyli następnego pokolenia, w którym ten uszczerbek już nie odgrywał roli. Czyżby projekt istniał już w 1591 r. i dlatego Jeżewscy wystąpili z dodatkowym oświadczeniem o szlachectwie Świętków?

Szlachectwo Skargów Powęskich spotykało się z naganą także później, w roku 1640 (oskarżycielem był Jan Ścibor Chełmski) i w 1762 (Tomasz Zaborowski). Za każdym razem oskarżenie upadało. „Odtąd spór o szlachectwo Skargów poszedł w zapomnienie, aż oto wznowił go już na gruncie naukowym p. Czuczyniński, zarzucając im śladem Chełmskiego i Zaborowskiego nieszlacheckie pochodzenie” (W. Semkowicz)²⁴.

Należy zgodzić się z tezą Aleksandra Czuczynińskiego, że monarsza wieś Powązki pod Warszawą nie mogła być gniazdem rodziny Skargów. Uznając, że doszło tu do błędnej identyfikacji, trzeba wskazać inną miejscowość, która odpowiada warunkom. Była nią wieś Powązki leżąca w parafii Mszczonów (na południowy zachód od tego miasteczka), w ziemi sochaczewskiej województwa rawskiego. Istnienie tej wsi jest poświadczone w 1380 r.²⁵ W XVI w. Powązki były zamieszkałe przez szlachtę nie posiadającą kmieci, czyli zagrodową. W rejestrze nadzwyczajnego podatku gruntow-

²¹ K. Niesiecki, *Herbarz polski*, wyd. J. N. Bobrowicz, t. VII, Lipsk 1841, s. 474, nie podaje herbu Powęskich. S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. XIV, Warszawa 1917, s. 316, wymienia ogólnie herb Prus, tak jak jest w akcie z 1591 r. Przypisanie przez Maurycego Dzieduszyckiego Piotrowi Skardze herbu Radwan mogło powstać bądź to przez mylnie skojarzenie z rodziną Paweckich (A. Czuczyniński, *op. cit.*, s. 197), bądź to wskutek błędnego odczytania herbu Prus III, który w niedokładnym przedstawieniu wyglądałby jak Radwan.

²² J. Chwalibińska, *op. cit.*, s. 59, 61. A. Boniecki, *op. cit.*, t. X, s. 249, napisał o Kobylńskich, że zapewne należą do herbu Prus II, ale przez nieświadomość używają wszystkich trzech odmian herbowych.

²³ A. Czuczyniński, *op. cit.*, s. 189 n., 205–207; Regesty nobilitacji w Polsce (1404–1794), oprac. Z. Wdowiszewski, do druku przygotował A. Heymowski, w: *Materiały do biografii, genealogii i heraldyki polskiej*, t. IX, Buenos Aires 1987, s. 46.

²⁴ A. Czuczyniński, *op. cit.*, s. 188–191; W. Semkowicz, *op. cit.*, s. 90, 92. Zob. też J. Warszawski, *op. cit.*, s. 85 przyp. 16.

²⁵ *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, t. III, Poznań 1879, s. 499 nr 1781. W 1415 r. szlachcianka Mrochna lub Mrocza, wdowa po Domaracie z Grabowa herbu Grzymała, była żoną Jana Powęskiego („dicti Powanska”) z Warki (*Księga ziemi czerskiej 1404–1425*, wyd. J. T. Lubomirski, Warszawa 1879, nr 739; A. Boniecki, *op. cit.*, t. VII, s. 2). Można przypuszczać, że ten drugi mąż był szlachcicem pochodzącym spod Mszczonowa.

go zwanego poborem, w roku 1579 wykazano trzy części, które należały do Karzełków, do Kołków i do Sekułów. Każda z tych części liczyła ćwierć łana (włóki), a zatem była to mała wioska ubogich właścicieli²⁶.

W jednej wsi drobnoszlacheckiej mogli mieszkać członkowie jednego rodu albo różnych rodów, choć tego samego nazwiska²⁷. Jakiego rodu lub jakich rodów byli Powęscy spod Mszczonowa, tego źródła skarbowe nie podają, czyli ani nie potwierdzają, ani nie zaprzeczają, że byli to Powęscy herbu Prus. Autorka monografii o rodzie Prusów, Jadwiga Chwalibińska, nie trafiła na Powęskich, nie znalazła ich w księgach sądowych i dokumentach książęcych, a także w herbarzach. Nie jest to jednak wyjątek, heraldycy nie znają również innych rodzin herbu Prus: Ojżanowskich, Okęckich, Powsińskich, Rakowskich²⁸. Powązki spod Mszczonowa leżą poza głównym skupieniem osadnictwa rodu Prusów, ale w niezbyt dużym oddaleniu, najbliżej im do Podlesia, Tomików (obecnie Tuniki) i Uciągów w parafii Biała w ziemi rawskiej²⁹. Dla naszego problemu nie jest bez znaczenia, że te Powązki są odległe od Grójca tylko o 30 km, gdy Powązki podwarszawskie o 45 km.

Jak wyjaśnić powstanie błędnej identyfikacji z Powązkami pod Warszawą? Najbardziej prawdopodobna wydaje się taka możliwość: ponieważ wieś pod Mszczonowem znajdowała się na pograniczu ziemi sochaczewskiej, w odległości zaledwie 8 km od granicy ziemi warszawskiej, pomyłkowo zaliczono ją do tej drugiej. Przecież i Skargowie, i Jeżewscy żyjący w 1591 r. mogli nigdy nie zetknąć się bliżej z tą miejscowością. Błąd przypieczętowała zamiana ziemi warszawskiej na powiat warszawski w dokumencie królewskim z 1593 r.

Konkluzja jest następująca. Na pewno we wsi Powązki koło Mszczonowa mieszkała szlachta zagrodowa o nazwisku Powęski. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby uznać, że: 1) z tych Powązek przeniosła się do Grójca rodzina, która wcześniej lub później zaczęła używać przydomka Skarga; 2) również stamtąd przybyli do Grójca Powęscy o przydomku Świętek; 3) jeżeli nie wszyscy mieszkańcy Powązek, to przynajmniej obie wymienione rodziny należały do heraldycznego rodu Prusów. Tak więc nie widać podstaw, aby przeczyć, że sławny jezuita Piotr, który żył w latach 1536–1612, odziedziczył nazwisko szlacheckie: Skarga Powęski herbu Prus.

Der Adelsstand von Piotr Skarga

Der berühmte Prediger und Schriftsteller, der Jesuit Piotr Skarga (1536–1612), wurde in der Stadt Grójec in Südmasovien geboren. Seine Eltern waren Michał Skarga und Anna geborene Świętek. Die Grosseltern waren wahrscheinlich Mikołaj Skarga und Helena, die Tochter des warschauer Bürgers Maciej Rzepka. Vor 1496 liess sich die Familie Skarga in Grójec nieder und kam dort in den Bürgerstand, wodurch sie jedoch ihren Adelstitel nicht verlor. Die Skargas stammten aus einer armen Adelsfamilie, die im Dorf Powązki in der Nähe von Mszczonów wohnte. Daher lautete ihr voller Name: Skarga Powęski. Aus dem gleichen Dorf stammte die Familie der Mutter des Jesuiten: Świętek Powęski. Beide Familien gehörten zu einem Wappengeschlecht, das das Wappen genannt 'Prus' benutzte. Der Adelsstand beider Familien wurde im Jahre 1591 bestätigt.

²⁶ *Polska XVI wieku pod względem geograficzno–statystycznym*, t. V: Mazowsze (Źródła Dziejowe, t. 16) oprac. A. Pawiński, Warszawa 1892, s. 157.

²⁷ J. Chwalibińska, *op. cit.*, s. 30.

²⁸ *Ibidem*, s. 135–137, przyp. 101, 116, 121, 157.

²⁹ *Ibidem*, s. 70 n. i mapa B.